

הבלתי-רצויים כו',

ובהקדמה — שאין הכוונה לענין של תענית, ע"פ ביאור אדמו"ר הזקן באגה"ת¹⁶⁰ ע"ד שלילת ענין התענית בדורותינו אלה, כי אם, הוספה בעניני תומ"צ תמורת ענין התענית, ואדרבה — מתוך שמחה וטוב לבב, ובפרטיות — להוסיף בכל ג' הקיין-עמודים (שעליהם העולם עומד וקיים¹⁶¹) דתורה תפלה (עבודה) וגמ"ח:

תורה — הוספה מיוחדת בלימוד התורה, ובמיוחד — בתורתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (כאמור, שבש"ק זה מתברך יום התחלת הנשיאות שלו), ומה טוב — במאמרי פורים או פסח, בהתאם לכך שנמצאים אנו בין ימי הפורים לימי הפסח.

תפלה — הוספה מיוחדת באמירת מזמורי תהלים, היינו, מלבד השיעור דימי החודש, יאמרו גם מהשיעור דימי השבוע (השיעור דאמירת תהלים בשופ"ת¹⁶²), כולל — המזמור המכוון למספר שנותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹⁶³, מזמור ק"ז, שראשו והתחלתו: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" — הודאה להקב"ה, ועד לחיוב של ברכה בשם ומלכות — "ארבעה צריכים להודות"¹⁶⁴ (כפי שלמדים מהפסוקים דמזמור זה¹⁶⁵).

וצדקה — הוספה מיוחדת לצדקה, כשיעור מזון סעודה אחת (לכל הפחות) תמורת ענין התענית, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן באגה"ת¹⁶⁰ בנוגע לפדיון התענית בצדקה ("וחטאך בצדקה פרוק"¹⁶⁶). ומה טוב — צדקה עבור עניני תורה תפלה וגמ"ח הקשורים עם המוסדות והפעולות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ובקשה מיוחדת — לפרסם את הדברים בכל מקום ומקום, ובהדגשה — שענין זה שייך לכאו"א, אנשים ונשים וטף.

ובודאי יוסיפו עוד יותר בכל עניני טוב וקדושה, כאו"א לפום שיעורא דילי', ובמיוחד — מוסרים זאת לשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שיתאספו ויתדברו יחדיו, "איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק"⁹⁶, להחליט מה שיכולים וצריכים להוסיף בכל ענינים אלו.

לח. (בהמשך הענין — דובר ע"ד מארז"ל¹⁶⁷ "אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיו ואם לאו כו'", שכדי להקל את הבחינה אם אכן אומר דבר ה' בתורתו, או היפך התורה ח"ו — נתנה התורה את ג' הסימנים דבנ"י¹⁶⁸):

(160) פרק ג. (161) אבות פ"א מ"ב ומי"ח. (162) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תעג ואילך. וש"נ. (163) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 185 הערה 3. וש"נ. (164) ברכות נד. ב. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. סדר ברכת הנהנין לאדה"ו פ"ג ה"ב. (165) ברכות שם. (166) דניאל ד, כד. (167) מו"ק יז, א. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת רפ"ד. (168) ראה גם שיחת פורים סל"ג ואילך. מכתב קמי שבתא פ' ויקהל פקודי ופ' החודש, כ"ה אדר, ובהערות שם.

בלתי מוגה

איתא בגמרא¹⁶⁹: "שלשה סימנים יש באומה זו, הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים".

והובא להלכה — בפס"ד הרמב"ם¹⁷⁰: "כל מי שיש בו עזות פנים או אכזריות ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד, חוששין לו ביותר שמא כו', שסימני ישראל האומה הקדושה ביישנים רחמנים וגומלי חסדים".

אמנם, בנוגע לסדרם של ג' הסימנים — יש שינוי בין הגמרא להרמב"ם: הסדר בגמרא הוא — "הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים", רחמנות לפני ביישנות, ואילו הרמב"ם משנה וכותב "ביישנים רחמנים וגומלי חסדים", ביישנות לפני רחמנות.

ובביאור הדבר — יש לומר, על יסוד כללו של הרמב"ם¹⁷¹, שלפעמים מביא הרמב"ם פסוק אחד מהפסוק שהובא בגמרא, מכיון שנראה לו שהראי' מפסוק זה פשוטה יותר, ודוגמתו בנדו"ד, שהסדר שכתב הרמב"ם ("ביישנים רחמנים וגומלי חסדים") הוא הסדר הרגיל השייך לכאור"א, "לקטן ולגדול"¹⁷², ואילו הסדר שבגמרא שייך לאלו שנמצאים בדרגא נעלית יותר, שאצלם אין מקום לחשש השייך אצל אלו שבדרגא פחותה כו', כדלקמן.

לט. ויובן בהקדים הטעם לכך שהסימן ד"גומלי חסדים" הוא הסימן האחרון — הן בגמרא והן ברמב"ם:

עצם הענין דגמילות חסדים (ללא ביישנות ורחמנות) — אינו "סימן" דאומה זו, שכן, גם אצל ישמעאל ישנו הענין דגמילות חסדים, חסד דקליפה¹⁷³, אלא, שגמ"ח דישמעאל היא באופן ש"כל צדקה וחסד שאוה"ע עושין אינן אלא להתייהר"¹⁷⁴,

ולכן, ה"סימן" אם הפעולה דגמ"ח היא חסד דאברהם או חסד דישמעאל, ח"ו, הוא — ביישנות, ענין הביטול, שע"ז מוכח שאין זה באופן ד"להתייהר".

ומטעם זה מקדים הרמב"ם ביישנות לרחמנות — כי, גם הרחמנות (כמו גמילות חסדים) יכולה להיות מצד רגש של גאווה וישות ("להתייהר"), היינו, שמכיון שמכיר את "גודל מעלתו", אזי הרחמנות על הזולת — שאינו מגיע לדרגתו, ואפילו לא לקרסוליו — גדולה ביותר... משא"כ כשחזור במדת הביישנות, אזי הרחמנות על הזולת (וכן הפעולה דגמילות חסדים) היא כדבעי.

ויש להוסיף, שענין זה נוגע גם לעצם הפעולה דגמ"ח:

לכאורה, למאי נפק"מ למקבל מהי כוונתו של הנותן, אם הנתינה היא מצד

169) יבמות עט, א. 170) ה"ל איסור"ב פ"ט ה"ז. 171) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד. 172) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר הי"ד. 173) אגה"ק ס"ב. ובכ"מ. 174) ב"ב יו"ד, ב (ע"פ הגירסא שהובאה בתניא ספ"א).

הישות והגאווה כו', או שחדורה במדת הביישנות והרחמנות?!

ובכן. הנפק"מ היא בנוגע לאופן ההנהגה לאחר הרחמנות וגמ"ח — שאם "פוגע בכבודו", ח"ו, עי"ז שאינו מכיר ב"גדלותו" שהוא רחמן וגומל חסדים וכו' וכו' — אזי מתהפכת הרחמנות וגמ"ח לאכזריות, ש"נוקם ונוטר כנחש", ולא רק "כנחש", בכ"ף הדמיון, אלא שנעשה כמו נחש הקדמוני ממש!...

מ. אמנם, בגמרא מדובר אודות מי שנמצא במעמד ומצב נעלה יותר — שהרי לימוד הגמרא הוא ל"בן חמש עשרה"²⁹, שהוא בדרגא נעלית יותר מ"בן עשר למשנה"²⁹, כולל לימוד הרמב"ם, הלכות פסוקות, שזהו"ע המשנה¹⁷⁵ — ובמילא, אין צורך לשלול רחמנות שמצד גאווה וישות (ע"י ביישנות שלפני רחמנות), כי אם גאווה וישות שיכולה לבוא כתוצאה מרחמנות אמיתית:

כאשר מתעורר כרגש של רחמנות אמיתית על הזולת, ולכן, גומל חסד עמו — אזי, מצד ההתכוונות במצבו של הזולת, יכול לבוא לידי רגש של ישות, מכיון שעכשיו רואה ומכיר את ריחוק הערך של הזולת ביחס למעמד ומצב שלו.

ובעומק יותר, הרי, הא גופא שהרחמנות על הזולת גרמה לענין של גאווה וישות, מהוה הוכחה שאין זו רחמנות דקדושה (ברקות עכ"פ), שכן, מענין של קדושה לא יכול לבוא דבר בלתי-רצוי.

וכדי לשלול ענין זה, הנה, לאחר הרחמנות צריך לעורר את מדת הביישנות, רגש הביטול כו'.

ויש להוסיף, שביישנות זו היא כתוצאה מהרחמנות גופא — שעושה "חשבון-צדק" בנפשו, שאוי ואבוי לו ("אך און וויי איז צו אים") שנמצא בשפל המצב כל כך, שכדי לזכות אותו במצוה של גמ"ח, אין אפשרות אחרת מלבד שחבירו יהי' במעמד ומצב שיצטרכו לרחם עליו...

הזכות והמצוה שלו — עושה חשבון לנפשו — היתה צריכה להיות מ"אושר" של יהודי, ולא להיפך, ח"ו, ממצב של חסרון ושפלות של יהודי!...

מא. בענין הנ"ל — ישנו סיפור ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר:

כשהי' כ"ק מו"ח אדמו"ר בספינה בדרכו מביקורו בארץ הקודש — הגיעה אליו הידיעה אודות הפרעות שאירעו בחברון, רח"ל, ומגודל הצער כו' קיבל התקף כליות. בספינה הי' עמו הרופא המפורסם ד"ר וואלאך מירושלים, שטיפל בו ברפואות כו', עד שחזר לאיתנו.

לאחרי זמן, נכנס ד"ר וואלאך לכ"ק מו"ח אדמו"ר כדי לבקש תיקון. ולשאלת כ"ק מו"ח אדמו"ר על מה ולמה, השיב: דבר ברור הוא, שהרבי, להיותו מנהיג ישראל שרבים צריכים לו וכו', חייב להיות בריא, וא"כ, אילולי הייתי

(175) ראה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב. לקו"ת ויקרא ת, ד.

בספינה ביחד עם הרבי, שאז לא היתה אפשרות לרפואה (בדרך הטבע), לא הי' הרבי נחלה מלכתחילה, ונמצא, שעובדת היותי בספינה גרמה לאפשרות שהרבי יצטער למשך זמן, ועל כך, סיים את דבריו, באתי לבקש תיקון!

זו היתה הרגשתו של יהודי שבחלקו נפלה הזכות לרפא את כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — רגש של בושה עמוקה, על כך שזכותו לרפא את כ"ק מו"ח אדמו"ר לא היתה יכולה לבוא ללא צער ויסורים!

ועד"ז מוכן בעניינינו — רגש הבושה שלאחרי הרחמנות, שמתבייש בעצמו שזיכוהו בגמ"ח ע"י החסרון כו' של הזולת.

מב. (בסיום השיחה — אמר:)

ויה"ר שע"י מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים לעיל — נזכה בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

ובפרט שנמצאים אנו בין גאולה לגאולה, גאולת פורים לגאולת פסח, ששניהם קשורים עם הגאולה העתידה¹⁷⁶: גאולת פסח — "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וגאולת פורים — שהרי גם לעת"ל, כאשר כל המועדים בטלים¹⁷⁷, מכיון שהגילוי דיו"ט יהי' כ"שרגא בטיהרא" ביחס לגילויים דלעת"ל¹⁷⁸, "ימי הפורים לא יבטלו"¹⁷⁹. שכן, הגילוי דפורים הו"ע נעלה כו' גם ביחס לגילויים דלעת"ל.

ואז יהי' גם שלימות ענין המשכן, כסיום פרשת השבוע: "ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן" — בבית המקדש השלישי, שבו תהי' השלימות ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"¹⁸⁰, ציווי שנאמר במשכן דמשה, וכולל גם את כל בתי המקדשות, עד לביהמ"ק השלישי¹⁸¹, "מקדש אדני כוננו ידיך"¹⁸²,

ומיד לאח"ז — כפי שהולכים לקרוא בתפלת מנחה — "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו וגו'", היינו, שהקב"ה קורא לכאור"א מישראל — מצד בחי' משה שבקרבו¹⁸³, ומדבר עמו כו',

כולל — המשך הענין ד"אדם כי יקריב מכם קרבן לה"¹⁸⁴, שהקרבן לה' הוא "מכם", היינו, שהאדם עצמו מתקרב לאלקות, עד לקירוב דהבהמה שבלבו של אדם, נפש הבהמית, על כל חילוקי דרגות שבה, "מן הבקר ומן הצאן", כמבואר בארוכה בהמשך ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹⁸⁵, אשר, כי ניסן (שמתברך בשבת זו) הוא יום התחלת נשיאותו,

¹⁷⁶ ראה פרש"י ד"ה אתחלאת — מגילה יז. ב. (177) מדרש משלי פ"ט, ב. ועוד. (178) ראה תו"א מג"א צ. ד. קיט, ב. ובכ"מ. (179) רמב"ם הל' מגילה בסופן. (180) תרומה כה. ח. (181) ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח. (182) בשלח טו, יז ובפרש"י. (183) ראה תניא רפמ"ב. לקו"ת ר"פ ויקרא. (184) ויקרא א. ב. וראה לקו"ת ויקרא ב. ב. ואילך. (185) פרק ב.